

Impria.

蘭 門 學 訓

ÂU HỌC KHẢI MÔNG

COURS GRADUÉ

DE

LANGUE CHINOISE ÉCRITE

PAR

THÈ-TÀI, TRƯỞNG-MINH-KÝ

Officier d'Académie

Ancien professeur de Chinois au collège indigène

Interprète au titre européen

Au Bureau du Gouvernement de la Cochinchine

2e PARTIE

Nhược thang cạo, tất tư hạ:

nhược tráo hạ, tất tự nhĩ.

Y-DOÃN.

SAIGON

Imprimerie Commerciale REY, CURIOL & Cie

1893

LỜI KHUYÊN

Làm người đi học phải cho thông
Nghĩa lý đồng tây nam bắc đồng,
Diễn dịch rõ ràng coi dễ hiểu,
Khuyến đoàn sĩ tử khua gươm công.

DANG-OL'AL-THOVI

Vấn pháp. (1) lực thơ, (2) dầm cò, (3) thông. (A)
Kẻ mười người một, tôi nên đồng,
Yên trên trí dưới, ai không chịu ?
Vay thảo là bay, phải gán công. (B)

THÊ TÀI TRƯỞNG MINH KÝ

Ngoài năm kinh có Hiền kinh thông.
Dạy dỗ người trong đạo nghĩa đồng,
Song phải nhớ thời, Phu tử trước,
Mới hay công đức rất nên công.

ĐANG-THỨC-LIÊN

(A) Học chữ tàn, phải xét cho rõ ba điều: 1o Văn pháp: cho biết chỗ nào phải đặt chỗ nào, cho đúng cách, theo như người ta. Như: 1 Văn 2 ruộng 3 sau 4 dân 5 chỉ 6 em, 7 dân 8 đức 9 em 10 kỳ 11 em. — 2 Văn 1 Văn 2 cho 3 chữ 4 của 5 dân, 7 dân 8 cũng 9 to 11 vật to 10 của người. 3o Lạ thể: tuồng hình, Như: Ngươi, ngươi; chỉ sự hay hay là sự. Như: thường, họ; hội 5. Như: làm = rằng, mình = sáng; hai hình hay là hình thoi. Như: há = sông, qu = nước; thuyền chèo. Như: Ngạc, lạc; giả tá. Như: Vật = có, gửi mượn làm vật = chỗ; nhĩ = riu, làm nhĩ = mù; chỉ = có, làm chỉ = chỉ r. v. — 3o Điều cõ, là phải coi cõ văn cho nhớ từ hay tiếng từ, người xưa mà mà nói theo: vì cũng là lời nói, mà có người khéo nói, ai nói cũng chừa. Như chó kêu, tuy là tay làm đặng, mà ai nói lại, lại không chừa là kêu 9. Máu agon. ăn tôi, ăn chúng làm làm ngon 9

(B) Trong Hiền Kinh, có nhiều câu, hiền động hai chữ. Ấy nên học phải cho có ý. Như : Ái thân giả bất cảm ố v nhưn, kẻ thương cha mẹ chẳng dám ố cho người ta ghét; kính thân giả bất cảm mạn v nhưn; kẻ kính cha mẹ chẳng dám dể cho người ta khinh dể. (Ấ) Hiền tễ, chi tang thân dã, khôn bớt ố v nhưn, khó mới mất cha mẹ vậy. (Đ) Khố tức tức tử; v. v.

Hiệu kinh thông, từ thợ thục; như lục kinh, thì khá dốt.

Lorsqu'on a bien compris le livre de la Piété filiale, et qu'on sait par cœur les quatre livres classiques, on commence à pouvoir lire les six livres canoniques.

Tannu-kiel

Les Chinois écrivent de haut en bas et de droite à gauche. En écrivant les caractères chinois, le pinceau se tient perpendiculairement. La pointe du pinceau doit former un angle droit avec le papier.

LES ENTRETIENS

sur la

PIÉTÉ FILIALE

(D'après la traduction de M. Léon de ROSNY) (1)

CHAPITRE PREMIER

DE L'EMPEREUR

1. Trùng nĩ se reposant dans un moment de loisir. Táng tũ était assis à ses côtés. — 2. Le Philosophe dit : Les anciens Rois possédaient une suprême vertu et une doctrine parfaite, à l'aide de laquelle ils se mirent à l'unisson avec l'Empire. Le peuple jouissait de la concorde et de l'harmonie ; les supérieurs et les inférieurs n'avaient point de sentiments hostiles. O toi, savais-tu cela ? — 3. Táng tũ se leva de sa natte et dit : Moi, Sam, je ne suis pas instruit, comment serais-je parvenu à le savoir ? — 4. Le Philosophe dit : Or la Piété filiale est l'origine de la vertu, ce d'nũ découle toute science. Assieds-toi de nouveau ; je te l'expliquerai. Notre corps et nos membres, nos cheveux et la peau, nous les avons reçus de notre père et de notre mère ; nous n'osons les laisser détruire ni les mutiler ; toi est le commencement de la Piété filiale. Elever notre personne, pratiquer la morale, transmettre notre nom aux générations futures pour illustrer notre père et notre mère ; telle est la fin de la Piété filiale. Or la Piété filiale commence par le service des parents, elle a pour milieu le service du Prince, et elle a pour fin l'élévation de soi-même. — 5. Dans la section Dũĩ nhũ du Livre canonique des Poésies, on dit : ne manquez pas de songer à vos ancêtres ; attachez-vous à imiter leurs vertus.

CHAPITRE SECOND

DE L'EMPEREUR

1. Le Philosophe dit. Celui qui aime ses parents n'a pas avoir de l'aversion pour les autres hommes ; celui qui respecte ses parents n'a pas avoir du mépris pour les autres hommes. Quand, par l'amour et par le respect, il s'applique à servir ses parents, ensuite l'enseignement de la vertu est répandu dans les cent familles, et il devient la règle de conduite entre les quatre Mers. Or telle est la Piété filiale du Fils du Ciel (l'Empereur). — 2. Dans les châtiments de Phũ, il est dit : Lorsque le Premier des hommes pratique le bien, des millions de peuples en profitent.

CHAPITRE TROISIÈME

DES PRINCES FÉDÉRAUX

1. Placés en haut de l'échelle social, sans être orgueilleux, ils jouissent de l'élévation et ne périssent pas. Ils pratiquent l'économie et gardent la

(1) Marossumu et Ch. Lesclapart, éditeurs, la culture de la Souterrain Japonaise, Édition Vol 10, Paris, 2016.

CHAPTER SEPTIEM

1118 JOURNAL OF CLIMATE

[illegible]

CAPITULE VIÈME

1999 1.3. 054.501.85 737.1.3. 991.400 112.183.1

[illegible]

CHAPITRE NEUVIÈME

(1) $\text{GUT VLBSI 01 N1 DES S41N1E 0012}$

— Mais, dit-il, ne puis-je vous demander si, dans la vertu des saints, il y a quelque chose de la Pierre précieuse? — 2. Le Philosophe dit, Parmi les productions du ciel et de la Terre, l'homme est le plus noble. Parmi les actions de

Homme, il n'y en a pas plus grand que le père et la Piété filiale, il n'y en a pas de plus grand que le fils et la Piété filiale. Dans le sentiment de crainte respectueuse qu'on éprouve pour son père et sa mère, c'est le principe du gouvernement des rois ; dans le sentiment d'amour qu'on éprouve pour son prince, c'est le principe du bon gouvernement. Au commencement du monde, les hommes qui agissaient de la sorte étaient sages. On ne peut pas dire que le sage était né avec ces vertus sacrées. Mais il était consacré par le même lienage au Ciel. Lorsqu'il faisait des sacrifices à Van ying-tien ou la Sola Incroquoise, il se revêtait comme l'Empereur, le roi, entre les Quatre Mers, chaque prince jouissait de son devoir de venir l'assister dans ses sacrifices. Or, dans la vertu des saints, que pourrait-on mettre encore au-dessus de la Piété filiale ? En effet, par l'amour des parents, cette Piété naît dès l'enfance, et en nourrissant son père et sa mère, chaque jour elle se traduit en sentiments de crainte respectueuse. Les saints se servent du sentiment de crainte respectueuse pour enseigner la vénération : ils se servent du sentiment de la parentalité pour enseigner l'amour. L'enseignement des saints n'est pas sévère et cependant il est parfait : leur gouvernement n'est pas rigoureux et cependant il constitue un bon gouvernement. Les conséquences de toutes ces choses ont pour base la Piété filiale. La loi qui règle les rapports du père et du fils se trouve dans la nature céleste : elle explique l'idée de prince et de sujet. Le père et la mère donnent naissance à l'enfant : en fait de bien, il n'en est pas de plus grand. Le prince, comme chef de famille, veille sur ses sujets : en fait de mansuétude, il n'en est pas qui ait plus de poids. De la sorte, celui qui n'aime pas ses parents et qui aime les autres hommes s'appelle un révolté contre la vertu. Celui qui ne respecte pas ses parents et qui respecte les autres hommes s'appelle un révolté contre les rites. Lorsque, dans sa conduite, le chef de l'Etat se met en contradiction avec les bons principes, le peuple n'a plus de règle ; du moment où il ne pratique plus le bien, alors tout est dans la mauvaise voie. Quelqu'un puisse être placé au-dessus des autres hommes, un sage ne l'honore point. La règle de conduite d'un sage n'est pas telle. Quand il parle, il pense à ce qui peut être répété ; quand il agit, il pense au bonheur qui peut en résulter ; sa vertu et sa justice sont dignes de respect ; les choses qu'il fait peuvent être considérées comme des modèles : son attitude est digne d'admiration ; sa conduite est réglée. Quand dans ces conditions il se présente à son peuple, il en résulte que celui-ci le respecte et l'aime ; il lui sert de règle et de modèle. De la sorte, il peut accomplir son enseignement de la vertu et mettre en pratique son gouvernement et ses ordonnances. — 3. Le Livre sacré des Poésies dit : Un homme pur, un sage, dans sa conduite, ne commet pas de fautes.

CHAPITRE DIXIÈME

EXPOSÉ DES ACTES CONCERNANT LA PIÉTÉ FILIALE

4. Le Philosophe dit : Le fils d'un de Piété filiale qui sert ses parents, durant sa vie, s'attache au plus haut degré à son respect. Quand il les mourait, il s'attache au plus haut degré à son contentement. Quand ils sont malades, il s'attache au plus haut degré à son inquiétude. Quand ils meurent, il s'attache au plus haut degré à sa douleur. Dans les sacrifices offerts à leur mémoire, il s'attache au plus haut degré à sa retenue. Du moment où ces cinq choses sont observées, il est réputé bien servir ses parents. Celui qui sert ses parents, s'il est haut placé, n'est point orgueilleux ; s'il est dans une humble condition, il n'est point désordonné ; s'il appartient aux basses classes, il n'est pas querelleur. Haut placé et orgueilleux, alors il se perdrait ; dans une humble condition, s'il était désordonné, alors il encourrait des châtiements ; dans les basses classes, s'il était querelleur alors il encourrait le glaive des lois. Ces

Il est l'homme supérieur, il est l'homme parfait, quand son père, il s'attache à ses parents, lorsque maintenant il est jeune, les trois animaux destinés au Grand Sacrifice, il est l'homme parfait.

CHAPITRE ONZIÈME

DES CINQ CRIMES

1. Le Philosophe dit : Les articles des cinq classes de crimes sont au nombre de trois mille, mais aucun n'est plus grand que celui du manque de Piété filiale. Celui qui attend à la personne de son prince ne reconnaît point de supérieur ; celui qui ne reconnaît pas de saints ne veut pas avoir de loi morale ; celui qui n'a pas de Piété filiale ne veut pas avoir de parenté. Ces trois choses sont la source des grands désordres.

CHAPITRE DOUZIÈME

DÉVELOPPEMENT RELATIF À LA DOCTRINE PARFAITE

1. Le Philosophe dit : Pour apprendre au peuple à aimer ses parents, il n'y a rien de meilleur que la Piété filiale. Pour apprendre au peuple la politesse et la soumission, il n'y a rien de meilleur que la déférence. Pour réformer les mœurs et changer les coutumes, il n'y a rien de meilleur que la musique (harmonie). Pour assurer la tranquillité à un Supérieur (bon gouverner le peuple, il n'y a rien de meilleur que les rites (la politesse). La politesse, c'est le respect, et rien de plus. En effet, si l'on respecte le père, alors les enfants sont joyeux ; si l'on respecte les aînés, alors les cadets sont joyeux ; si l'un respecte le prince, alors les sujets sont joyeux. On respecte un homme, et des millions d'hommes se réjouissent. Ceux auxquels on doit le respect sont peu nombreux, et ceux qui se réjouissent sont en foule. Telle est la signification de la Voie parfaite.

CHAPITRE TREIZIÈME

● DÉVELOPPEMENT RELATIF À LA SUPRÊME VERTU

1. Le Philosophe dit : L'homme supérieur, qui enseigne la Piété filiale, n'a pas besoin de se rendre dans chaque famille et de voir journellement chaque personne. Il enseigne la Piété filiale en honorant ceux qui, parmi les hommes sous le ciel (dans l'Empire), sont des pères. Il enseigne la déférence en honorant ceux qui, parmi les hommes sous le ciel, sont des aînés. Il enseigne les devoirs des sujets en honorant ceux qui, parmi les hommes sous le ciel, sont des princes. — 2. Le Livre canonique des Poésies dit : Un prince bon et affable est le père et la mère du peuple. — 3. Si ce n'était pas celui qui possède la suprême vertu, qui alors pourrait se mettre ainsi à l'unisson avec le peuple ? Combien est grand celui-là !

CHAPITRE QUATORZIÈME

DÉVELOPPEMENT RELATIF À L'ÉLEVATION DE SOI-MÊME

1. Le Philosophe dit : L'homme supérieur, qui sert ses parents, pratique la Piété filiale ; en conséquence, il est loyal et peut reporter ces sentiments sur son prince ; en servant ses aînés, il pratique la déférence ; en conséquence, il est soumis et peut reporter ces sentiments sur les hommes élevés en rang ou en âge. Dans sa famille, il met le bon accord ; en conséquence, il sait pratiquer le bon gouvernement, et peut reporter ce savoir dans les fonctions auxquelles il peut être appelé. Il en résulte que sa conduite étant parfaite dans son intérieur, sa renommée est établie alors pour les générations futures.

131 2003.10.10 10:35:20 601 818

Ouvrages utiles aux commençants. Grammaire chinoise, par FRED PERRY. Instructions familières du docteur Chou hu Lu, par CHARLES LEBLANC-HUART. Manuel de la langue chinoise écrite, par ABEL DES NICHES.

1. *Khuynh lòng mình nhĩn chực chờ đi nhĩn.*

Hầu phu lễ lễ cả không,
Vua xưa đức cả đạo toàn,
Tiên không giận, dưới chẳng hơn.
Thầy Tăng kính chầu thưa rằng :
Đức phu lễ mới hơn ai,
Đạy người này dạy lâu dài,
Chí mình vớt, lối tức da,
Càng cho hư hại gây nên,
Mình nên, đạo dạy xa gần,
Vinh cha hiền mỹ đức lâu,
Vả chưa long thâu con hiền,
Sau thu công nghiệp gần xưa,
Cao thì *Đạo nhà* dành dành :

2. Thừa tử chương đệ nhị

Rằng Thương cha mẹ trọn nghĩ,	chẳng lòng ghét chớ chơu chơu chi m'ê
Thỉnh lòng kinh mẹ vì cha,	đăm đăm khinh dễ người ta cho đạt h
Kính cha thương mẹ bởi tình,	đang trâm họ mìn đơu lẩn đơu th
Bầy cha buồn biển kinh yên,	thảo vì thườn lữ la đơu Ấy thườn
Phải kính thườn ấy d'ơu	Một người có phước, triệu người như

3. Chư hầu chương đệ tam.

Ở trên chẳng biết kiên cần,	ngồi cao sang chẳng nguy nan đến nao
Tính vãi ra, giữ phếp vãn,	đầy đầy mà chẳng cho hao cho trang
Ngồi cao sang khó tai nần,	lầy lầm bốn giữ đặng sang mới trảo
Đầy đầy mà khó trảng hao,	lầy lầm bốn giữ đặng giần ở ta,
Giàu sang chẳng cách mình ra,	vậy sau vãi lể mồn là bình yên
Đặng hóa kẻ dưới người trên,	Ấy là lòng thảo mà nên chur hầu,
Thi rằng : K' lể lo âu,	nư sang già nung vục sần khác gi

4. Khanh, đại phu chương đệ tứ.

Tiền vương phếp liệt tôn ti,	nên không dám mệ d'ơu chi sai tế,
Tiền vương phếp tác kiên ỷ,	nên gìn lữ nói chẳng h' d'ơu sai,
Tiền vương d'ơu hĩa lữ d'ơu,	nên d'ơu trối phếp chẳng ai d'ơu lữ,
Miền không lựa lữ lữ, khó lữ,	mồn không lựa d'ơu, mà kham việc lữ
Nói cũng thườn hạ không lữ,	lữ cũng thườn hạ không d'ơu lòng lữ,
Ba d'ơu d'ơu vịn d'ơu trườn,	vậy sau tông mồn giữ c'òn d'ơu an,
Ấy là lòng thảo rõ ràng,	chư quan khanh trườn cũng hàng đại phu
Thiên Chư d'ơu c'òn c'òn thơ :	Ngày đêm chẳng trễ lữ thờ chúa ta,

5. Sĩ chương đệ ngũ.

Rằng . Nương thờ phụng thần cha,	lấy thờ phụng mẹ, sự ra ch'ơu đều,
Kính cha mình d'ơu hao nhiêu,	lấy thờ vua Ấy kính nên ra d'ơu,
Kính vua thương mẹ d'ơu đường,	cha thờ gồm cả trườn lòng kính thườn,
Vua, thờ lấy thảo thờ trong,	lớn, thờ lấy kính d'ơu lòng thườn m'òn
Thuận trườn chẳng lữ th' yên,	lấy thờ kẻ lớn người trên trọn nghĩ,
Vậy sau giữ đặng lữ v'.	mà lo lữ lữ, thảo n'ĩ sĩ lữ,
D'ơu thườn Tiểu h'òn tiếp hiên .	Đem ngời ngày d'ơu, khó ph'òn mẹ cha,

6. Thử nhơn chương đệ lục.

Dạo Trời thì lữ d'ơu ra,	th'ơ nghĩ ph'òn biệt rõ là thấp cao
Giữ mình d'ơu n'ĩ ra v'òn,	xây x'ĩ có m'ực, l'òn hao c'ò ch'ơu,
L'ữ nuôi cha mẹ d'ơu thườn,	Ấy là lòng thảo ch'ơu hàng thờ nh'òn,
Từ vua cho d'ơu chúng d'òn,	l'ữ thân không d'ơu, sự thân không g'òn
M'ò không họa họa d'òn mình,	th'ơ chưa c'ò v'ậy, ng'ò l'ữ đạo hàng

7. Tam tài chương đệ thất.

Thấy Tang nghe nói than rằng :	Thườn xem trườn l'ữ, rõ ràng l'ữ hung
Đ'ơu phu l'ữ l'ữ d'ơu d'òn :	V'ả chẳng hi'òn Ấy là d'òn Trời sinh
L'ữ d'òn nh'òn l'ữ d'òn thườn,	l'ữ d'òn hạnh l'ữ d'òn l'ữ d'òn d'òn
Ch'ơu d'òn Trời D'òn v'ĩ s'ĩ,	nh'òn d'òn l'ữ ch'ơu d'ơu không ch'òn,
S'ang Trời d'ơu l'ữ l'ữ ch'òn,	nh'òn theo l'ữ D'òn thườn trườn d'òn l'ữ

Ấy nên dạy chúng người lành,
Tiên vương thấy dạy cũng an.
Bày ra đức nghĩa đối theo,
Lầm gương kính nhường cho vui
Đầy dân lễ nhạc gồm bao,
Lấy đức ra ngoài làm ưu.
Tiếp nam thiên ấy đánh rành.

mỗi nên việc chính, mỗi lành lại
cho nên thương rằng mà thần can
mỗi dân đầy hạnh thương yêu nhau đời
đang dân vui thì an khỏi người tranh nhau
đáng cho hơn thuận đạo dân cũng đều
đặng dân biết cần mà theo bên lành
Cao sang sự hoán, dân tình trông người

8. Hiền trị chương đệ bát.

Đức phu tử lại bày lời :
Chẳng hề dân sót tiền quan,
Cho nên muốn nước vui lòng,
Vua không hẳn hủi oán cỏi
Nên lòng trăm họ hẳn hoan,
Chỉ không ních dạ tội đời,
Cho nên kẻ ấy vui lòng,
Vậy nên sông biển an ninh,
Ấy nên thiên hạ bình yên,
Cho nên các đấng minh vương,
Dẫn thì tóm hết bày lời :

Vua xưa lấy thảo trị người thảo gian
hưởng công hầu là từ non đường dài
đều lo phụng sự tiên vương mình đời,
hưởng chỉ kẻ sĩ cũng người thứ dân,
đều lo phụng sự tiên quân mình đời,
hưởng con cũng vợ rồi lòng thương! —
đều thờ cha mẹ cũng ông bà mình,
thất thời là tự vong linh hưởng lộc,
chẳng sinh lại hại, chẳng ghen hùa oán,
lấy lòng thảo ấy trị chúng dân Trời,
Cổ đây đức hạnh, nơi nơi thuận hòa.

9. Thánh trị chương đệ cửu.

Thầy Tăng tử lại hỏi qua :
Rằng : Trong đất rộng trời cao,
Hiền hơn các hạnh con người,
Tôn cha mà sánh Trời già,
Chân công xưa lập Nam giao,
Lập ra lòng miếu để đời,
Sánh vì Thượng đế cao sang,
Thánh như công trọng đức sâu.
Nghĩ hủi dưới gối lỗi chơn,
Thánh như dạy kính như nghiêm,
Thánh như dạy chẳng nhẹ hung,
Như đức người có mở ra,
Đạo cha con vốn lành Trời,
Vả chẳng cha mẹ sanh con.
Vua thương trị đầy ơn dày,
Nên không thương mẹ thương cha,
Lại không kính mẹ cha người,
Thuận thời làm nghịch trái đời,
Chẳng theo lành, cứ đối hung,
Người quân tử chẳng mất ri,
Khá tôn đức nghĩa nên đời,
Đúng nghĩ đi đứng khá nêu,
Vả về chơn được lòng dân,
Cho nên đức giáo dạy bền,
Tao phong thì ấy dẫn ra :

Đức người thánh chẳng hơn là hiền sao? —
tánh người là quý gồm bao mọi loài,
hiền nào đặng quá cả đời tồn cha,
thì Chân công ấy thật là người cao!
thờ vua Hậu tác sánh bao cùng Trời,
thờ Văn vương ấy lại nơi Minh dâng,
nên trọng lớn hiền các quan tới cháu,
chẳng chỉ qua hiền, mà cầu cho hơn,
lấy nuôi cha mẹ ngày thường nghiêm thêm,
như đương thân cận dạy kèm mến thương,
mà nên việc nước, mà xong việc nhà,
gốc là kính mến vốn ta có rồi,
lại làm ra nghĩa vua tôi vương trìn,
như luân tiếp nối chi hơn điều này,
lấy chỉ cho trọng bằng ấy chẳng là,
mà thương người khác, đức ta trái rồi,
kính người khác ấy lẽ sai phép đời,
dân không hẳn chừa theo người chẳng công,
đầu cho định đó cũng không qui gì,
nói lo nếu nói, làm thì được vui,
việc làm khá để cho người chừa theo
tới lui cố độ nên đều chừa vàng
sợ mà yên đó phép lẫn giống in,
chẳng nghiêm chánh lẽ, mà yên nước nhà,
Người lành, quân tử, phép mà chừa sai.

lệ. a) Cỗ thờ ông họ hàng họ ông, thân họ = 2. Họ ông. Tẩm bổ ăn họ họ họ và
hí. 4) Trong bản tàng chi: họ ông ông chi² (2)

Tạm thân chương đệ thập bát

1. Từ viết: Thân từ chi hàng thân da, khản, bắt từ; từ, số dung, ông, bắt
vun; phực, bắt an; van nhạc, bắt lại; thư, chỉ, ba cam. Thủ a
chức chi bản da. Tâm như nhĩ thực, giáo dân vô dĩ từ trong sách, lấy
lỗi diệt tằm. Thủ thành nhân chỉ chính da. Tang bắt quả tam miền, thì đũa
hữu chung da. Vì chỉ quan quát y khảm nhĩ cử chi. Trần kỳ phở quí, (2) nhĩ an
thích chỉ. Tích, đũa, khảm, khảm, nhĩ dĩ tăng chi. Bức kỳ trục triệu, nhĩ an
thở chi. Vì chỉ tăng miền, dĩ quả hương chỉ. Xuân thu dĩ tự dĩ thư tư chi. Sơn
sự ái khảm; từ sự an thích. Sơn dân chỉ bản, tằm hí; từ sách chỉ nghĩa, hí hí.
Hiệu từ chi sự thân, chung hí. (3)

việc dữ của người. Tạo nên trên dưới dưới thương nhau vậy. Kinh thì rằng.
tổ lòng thương (vun) vậy, xa chẳng mũi (ra) vậy! Trong lòng dân như đều đó.
ngày nào quên (đũa) đó cho được!

Bài cô tưng chi mẹ, thức mười tám.

1. (Đức phụ) từ rằng: Con thảo nó có tang cha mẹ vậy, thì khỏe tác tiếng
lễ (lâm) chẳng se sủa, (núi ra) chẳng vể (vời), nước (đáy) tốt chẳng yên (dòng), nghe
nhạc chẳng vui (lòng), an (dễ) ngon chẳng ngọt (miệng), ày (lả) lòng thương xót
vậy. Ba ngày rồi phải an, duy dân không vì kẻ thất (mà) hại (người) sống, xót xa
chẳng (tối) hại tằm (mạng) mình. Ấy việc (dừng) thành nhưn trị dân vậy. Để tang
chẳng quá ba năm, la cho dân biết có (sự) chung (tổn) vậy. Lâm (bao) quan, làm
hôm (cho) người; (bao) học, ăn mơn mà (chôn) cất người; bày đồ vương đồ tròn
dĩ từ của người (ra) được nhớ mà thương xót người; dầm ngựa, dầm chôn,
than khờ, thăm thiết dâng mà đưa người, hỏi xem chỗ huyết chỗ mộ người, dâng
mà (an trí) dễ người (cho yên), làm chỗ tăng miền (cho) người, dâng vong hồn
hương đó, xuân (hạ) thu (đông) dưng quảy theo mùa mà như tường người. Sông
(thổ), kinh mền; thất (thổ) thương xót (mà) phụng sự. Cột cột dân lúc sông thì hết
vậy; nghĩa vô lễ sông thất dĩ vậy. Việc thờ cha kính mẹ phụng con thảo là trọn vậy.

(1) Trình thị viết: Thờ nghĩa: Thôn tám ái quan, tuy ty tổ hũu, bắt vị v
tên, dĩ quân chỉ chi, hững tang tâm trung, vô nhứt tâm rong dã. — Ngủ trường
viết. Ngủ tám hũ dĩ quân, hà bất kính ư ngôn hổ? Tuy bất ngôn nhĩ tang chỉ trung
bẩm. Hà nhứt nhĩ vong chi. Cốt ngôn chi ư khảm giử, kỳ dĩ siễn, tang chỉ ư tâm
giả, kỳ dĩ thãm dĩ. (2) Phủ, thỉnh đạo vương khí, người phụng sự nội viển;
quí, thỉnh mệnh lộc khí, người viển nội phụng. — (3) Triệu khởi quan viết
Thức tổng kết tằm thiên đại chí, nhĩ thân mình ái khảm, từ sách sự tác sự chi
dự, sở dĩ niễn nhưn chỉ ái khảm giử, dĩc tường thất tằm hí.

其惡、故上下能相親也、詩云、心乎愛矣、遐不謂矣、中心藏之、何日忘之、

喪親章第十八

子曰、孝子之喪親也、哭不偯、禮無容、言不文、服美不安、聞樂不樂、食旨不甘、此哀感之情也、三日而食、教民無以死傷生、毀不滅性、此聖人之政也、喪不過三年、示民有終也、爲之棺槨衣衾而舉之、陳其簠簋而哀感之、擗踊哭泣、哀以送之、卜其宅兆而安厝之、爲之宗廟以鬼享之、春秋祭祀以時思之、生事愛敬、死事哀慼、生民之本盡矣、死生之義備矣、孝子之事親終矣、

[illegible]

Consequently, there are

1. Từ và Tịch giới mới (1945) - 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625

See again also *ibid.* that

1. Từ viết: Quân tử, chỉ sự thanh khiết. Quân tử (君子) trong kinh Thi, là người thanh khiết kỷ luật, hiền nhân.

mắt nước mình ; (quan) đại phu (có) họ (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư...
(đức) cũng (thẳng) mắt (nh)à (m)ình ; (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư...
(đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư...
chẳng (phải) đạo) nghĩa. (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư...
nh)àng (c)on (g)oán (n)ơi (r)ê, (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư...
(l)à) chẳng đạo) nghĩa, (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư... (đ)ư...

Bài cũ hiện được cầm nắm, thực hành sau

[illegible]

Diei their eyes, their manai laing.

1. Đặc điểm tổ chức: Năm kia, (người) quản trị cho hệ thống trên các cơ quan thì lo hết lòng trèo, về quê thì lo chuôi lều của camp trên núi, thì cha người, sửa soạn

1. Ta mã quang rớt. Vương giả, phý thiên nãi. Cáo sư phý học t. t. s. 1
 dĩ sơ thiên, củ rớt minh; sự môn học, tác học sở dĩ. Sơ địa. rớt s. 2
 2. Hắc tính rớt. Minh rớt, chi sự thiên địa. học n. sự minh. t. t. s. 3
 3. Ứng, tác thân minh chi rớt rớt học. Vĩ n. học n. học phý học. 4
 4. nhân củ lý lý, thiên học n. minh địa. — 5. Ta mã quang rớt. Thiên. minh sự
 thiên địa, chi sở dĩ dĩ; vương giả trị sở dĩ sơ thiên địa, t. t. s. minh. 6
 6. thiên rớt học củ lý n.

失其國、大夫有爭臣三人、雖無道不失其家、士有爭友、則身不離於令名、父有爭子、則身不陷於不義、故當不義、則子不可以不爭於父、臣不可以不爭於君、故當不義、則爭之、從父之令、又焉得爲孝乎、

感應章第十六

子曰、昔者明王事父孝、故事天明、事母孝、故事地察、長幼順、故上下治、天地明察、神明彰矣、故雖天子必有尊也、言有父也、必有先也、言有兄也、宗廟致敬、不忘親也、修身慎行、恐辱先也、宗廟致敬、鬼神著矣、孝悌之至、通於神明、光於四海、無所不通、詩云、自西自東、自南自北、無思不服、

事君章第十七

子曰、君子之事上也、進思盡忠、退思補過、將順其美、匡救

Quảng chi đả chương đệ thập huy

1. Từ vòm: Quân tử, chi quân dĩ huấn dã, phu gia chi như chiết kien chi
giáo dĩ huấn dã dĩ khinh thốn hạ chi vi nhân phu giáo dã, giáo dĩ dã, chi dĩ kien
thốn hạ chi vi nhân binh giã dã, quân dĩ thốn, dã dĩ khinh thốn hạ chi vi nhân
quân giã dã. — 2. Từ vòm: Kiển dã quân tử, dân chi phu nhân. — 3. Từ chi đôn
thực năng thốn dã như thữ; kỳ dư giã hữ? (1)

Quảng dương danh chương đệ thập tư.

1. Từ viết: Quân tử chỉ sự thân thiện, dễ dàng khi đi u quân, sự hòa thuận, dễ thuận khi đi u trường; cư gia lý, dễ tri khi đi u quân. 2) Thi dĩ hành thành u nói, nhi danh lập u hậu thế hĩ.

Giàn tranh chương đệ thập ngữ.

1. Tang từ viết: Nhuyết phủ, từ, ái, cung, khinh. 卬, thân, dương danh, tào, và mệnh hi. Cẩm văn: từ tang phụ chỉ lịnh, khả vị hiền hổ? — 2. Từ viết: Thệ há ngôn dư! Thệ há ngôn dư! Tiệc giả thườn tử hữu trính thân thất nhạ. tuy vô đạo, bất thất kỷ thườn hạ. Clur hân hữu trính thân ngồ nhum. tuy vô đạo, bất

Bài giải rộng đường đức rất lớn, thứ mười ba.

1. Đức phật từ rừng: (Người) quân tử (là) kẻ dạy về lòng thiện vậy, chẳng phải (mỗi) nhà (mỗi) dân và (mỗi) ngày (mỗi) thầy họ vậy. Dạy về lòng thiện là đức cội kinh kẻ làm cha người thiện hạ (trời) đất, vậy; dạy về lòng thiện hạ đức cội kinh kẻ làm anh người thiện hạ vậy; dạy về phẩm làm tôi, là đức cội kinh đứng đầu vua thiên hạ vậy. — 2. Kinh thi rừng: Vui thay! dễ thay! cho người quân tử, là cha mẹ nhà. — 3. Nếu không phải người ở lòng lành làm, có đức lớn, thì làm sao đời được lòng dân dương ấy, vậy mới là lớn cho chứ!

Bài giải rộng việc bêu danh tiếng, thà mười bốn.

1. (Đức pho) từ rừng : (Người) quân tử (lã) kẻ (phung) sự người thân (dươ) liêu : cho nên lòng trung đội (được) tội vua. (Phung) sự anh (được) thân : cho nên lòng thuận đối (được) tội nơi kẻ lớn (người) trưởng thượng). Cơ xử việc nhỏ (được) yên : cho nên bị (ấy) đối (được) tội (việc) làm quan. Ấy bề nết (tốt) nên (được) nơi trong, rồi thì tiếng (tốt) có nơi đối sau vậy.

Bùi can giũn, thiề mướn lữm.

1. (Thầy) Táng từ rằng: Vay thì lành, yên, cung, kính, yên (lòng) của mẹ, rõ ràng danh tiếng thời nghe dạy rồi. Dân hối (hối) con theo mang của cha, nên gọi là thiên chúng? — 2. (Đức vua) từ rằng: Ấy nói con vậy! Xưa kia, vì thiên từ có tội (hay) can gián bảy người, đều không đạo (đức cũng) chẳng mất thiên hạ (nhơn dân) như; chứ hân có tội (hay) can gián năm người, đều không đạo (đức cũng) chẳng

(1) Chân thân viêt: Thích thi chi nghĩa: vị thích phi tiên vương chi đức, yên năng dĩ thuận thiên hạ, hiên như thế chi đại giả. — (2) Trĩnh thi viêt: Quân tử sở cư tắc hòa, cô khả dĩ ư quan dã.

廣至德章第十三

子曰、君子之教以孝也、非家至而日見之也、教以孝、所以敬天下之爲人父者也、教以悌、所以敬天下之爲人兄者也、教以臣、所以敬天下之爲人君者也、詩云、愷悌君子、民之父母、非至德、其孰能順民如此其大者乎、

廣揚名章第十四

子曰、君子之事親孝、故忠可移於君、事兄悌、故順可移於長、居家理、故治可移於官、是以行成於內、而名立於後世矣、

諫諍章第十五

曾子曰、若夫慈愛恭敬、安親揚名、則聞命矣、敢問子從父之令、可謂孝乎、子曰、是何言與、是何言與、昔者、天子有爭臣七人、雖無道、不失其天下、諸侯有爭臣五人、雖無道、不

憂喪則致其哀、祭則致其嚴、五者備矣、然後能事親、事親者、居上不驕、爲下不亂、在醜不爭、居上而驕、則亡、爲下而亂、則刑、在醜而爭、則兵、三者不除、雖日用三牲之養、猶爲不孝也。

五刑章第十一

子曰、五刑之屬三千、而罪莫大於不孝、要君者無上、非聖人者無法、非孝者無親、此大亂之道也。

廣要道章第十二

子曰、教民親愛、莫善於孝、教民禮順、莫善於悌、移風易俗、莫善於樂、安上治民、莫善於禮、禮者敬而已矣、故敬其父、則子悅、敬其兄、則弟悅、敬其君、則臣悅、敬一人而千萬人悅、所敬者寡、而悅者衆、此之謂要道也。

Mình đường đi phải Thượng đế. Thì dĩ từ khi chu nọ, các dĩ kỳ (chức) lại là Phó thánh nhưm chu đức, hựu hà dĩ gia ư hiền bố? Cỗ thần sanh chi tại hạ, dĩ đường phự mẫu nhưn nghiêm. Thành nhân nhưn nghiêm dĩ giáo kinh; nhưn thần dĩ giáo tử. Thành nhân chi giáo, bất tức nhi thánh, kỳ chánh bất nghiêm như tr. kỳ sớ nhưn giả lữm th. Phự từ chi đạo, thần thánh đã, quân thần chi nghĩa đã. Phự nhưn sanh chi, thục mợc đại yên! Quân thần kim chi, hậu mợc trọng yên! Cỗ bất ư kỳ thần, nhi ư tha nhân giả, vị chi hội đức; bất kinh kỳ thần, nhi kinh tha nhân giả, vị chi hội lễ. Dĩ thuận tác nghịch, dân và tác yên. Lữm tại ư thiện, nhi giai tại ư hung đức; tuy đức chi, quân tể bất ưai đó. Quân tể tác bất nhiên: ngôn tư khả đạo, hành tư khả lục (1), đức nghĩa khả tôn, tác sự khả pháp, dụng chi khả quan, cầu thời khả độ, dĩ làm kỳ dân, thì dĩ kỳ dân ưy nhi dĩ chi, tác nhi tượng chi. Cỗ năng thành kỳ đức giáo, nhi hành kỳ chánh lệnh. — 3. Thi văn: Thục nhưn quân tể, kỳ nghi bất thắc (2).

Kỷ hiền hạnh chương đệ thập.

1. Tử viêt: Hiền tể chi sự thân đã; cư, tác trí kỷ kinh; đường, tác trí kỷ tặc; bình, tác trí kỷ

(chỗ) Mình đường mà sánh (với vị) Thượng đế (vua cõi trên). Ấy nêu (các nước) trong bốn (phía) biển đều cứ theo chức mình (mà) đền (mà) tề. Và chẳng đức hạnh đường thánh nhưn lại có chi thêm nơi hiền sao? Cho nên (cờ lòng) thương (theo bởi thơ ầu) quân (dối) dưới gỏi mà nuôi cha mẹ (thì mỗi) ngày (mỗi) nghiêm. Đức thánh nhân nhưn nghiêm mà dạy kinh, nhưn thương mà dạy mền. Việc đức) thành nhưn dạy, chẳng gác mà nên, (việc) người trị (dân) chẳng nhọc mà yên, chỗ người nhưn đó là gốc vậy. Đạo cha con là tánh Trời (sinh) vậy, là nghĩa vua tôi vậy? Cha mẹ sanh (ra) đó, (việc) nuôi (theo là) chẳng chi lớn hơn vậy. Vua thương (dường) cha mẹ mà) trị đó, việc hậu chẳng chi trọng hơn vậy. Cho nên kẻ chẳng thương cha mẹ, mà thương người khác, gọi kẻ đó là trái đức; kẻ chẳng kính cha mẹ, mà kính người khác, gọi kẻ đó là trái lễ. Về (đều) thuận thì làm nghịch, dân không bất chức dân. Chẳng ở theo lành, mà đều ở theo dữ đức; (thì) tuy là được việc đó, song le (người) quân tể chẳng qui vậy, (người) quân tể thì chẳng vậy. Nói cho nên nói, làm cho được vui. Đức nghĩa nên tôn, làm việc gì được (cho dân) bất chức, dụng nghi (đi dùng) nên (cho dân) xem, tới lui được (có) chướng (có) dối, dụng mà trị dân mình; ấy nên dân mình sợ và thương đó, bất chức và (muôn) giống (theo) đó. Cho nên được trọn đức mình dạy, mà làm ra lịch mình trị (nước). — 2. Kinh thi rằng: Người lành (cũng người) quân tể, phép mình (lân) chẳng sai.

Bài ghi lòng thảo nết tốt, thứ mười.

1. (Đức pho) từ rằng: Con thảo nó (phụng) sự cha mẹ vậy (thì) ở (phía) thời nó hết lòng kính, nuôi (thà) nó hết lòng vui, có bệnh thời nó hết lòng

(1) Trịnh thị viêt: Tư khả đạo nhi hợn ngôn, nhưn tác tín đã; tư khả lục nhi hợn hành, nhưn tác duyệt đã. — (2) Trịnh thị viêt: Thủ nghĩa: Quân tể qui nghi bất sai, rì nhưn pháp tắc.

明堂以配上帝、是以四海之內、各以其職來祭、夫聖人之德、又何以加於孝乎、故親生之膝下、以養父母、日嚴、聖人因嚴以教敬、因親以教愛、聖人之教、不肅而成、其政不嚴而治、其所因者本也、父子之道、天性也、君臣之義也、父母生之、續莫大焉、君親臨之、厚莫重焉、故不愛其親、而愛他人者、謂之悖德、不敬其親、而敬他人者、謂之悖禮、以順則逆、民無則焉、不在於善、而皆在於凶德、雖得之、君子不貴也、君子則不然、言思可道、行思可樂、德義可尊、作事可法、容止可觀、進退可度、以臨其民、是以其民畏而愛之、則而象之、故能成其德教、而行其政令、詩云、淑人君子、其儀不忒、

紀孝行章第十

子曰、孝子之事親也、居則致其敬、養則致其樂、病則致其

孝治章第八

子曰、昔者明王之以孝治天下也、不敢遺小國之臣、而況於公侯伯子男乎、故得萬國之懽心、以事其先王、治國者、不敢侮於鰥寡、而況於士民乎、故得百姓之懽心、以事其先君、治家者、不敢失於臣妾、而況於妻子乎、故得人之懽心、以事其親、夫然、故生則親安之、祭則鬼享之、是以天下和平、災害不生、禍亂不作、故明王之以孝治天下也如此、詩云、有覺德行、四國順之、

聖治章第九

曾子曰、敢問聖人之德、無以加於孝乎、子曰、天地之性、人為貴、人之行、莫大於孝、孝莫大於嚴父、嚴父莫大於配天、則周公其人也、昔者、周公郊祀后稷以配天、宗祀文王於

事長則順、忠順不失、以事其上、然後能保其祿位、而守其祭祀、蓋士之孝也、詩曰、夙興夜寐、無忝爾所生、

庶人章第六

用天之道、分地之利、謹身節用、以養父母、此庶人之孝也、故自天子至於庶人、孝無終始、而患不及者、未之有也、

三才章第七

曾子曰、甚哉孝之大也、子曰、夫孝、天之經也、地之義也、民之行也、天地之經、而民是則之、則天之明、因地之利、以順天下、是以其教不肅而成、其政不嚴而治、先王見教之可以化民也、是故先之以博愛、而民莫遺其親、陳之以德義、而民興行、先之以敬讓、而民不爭、導之以禮樂、而民和睦、示之以好惡、而民知禁、詩云、赫赫師尹、民具爾瞻、

sự trường tác thuận. Trung thuận bất thời dĩ sự kỳ thượng, nhiên hậu năng hảo kỳ lộc vi, nhi thủ kỳ tề tự; cái sĩ chi hữu dã. — 2. Thi viết: Tác lương đại quý, và thuận nhi sở sanh.

Thư nhưn chương đệ lục.

1. Dụng thiên chi đạo, phưu địa chi lợi, cần thân tiết dụng, dĩ dưỡng phụ mẫu. Thư thứ nhưn chi hiền dã. Cờ tự thiên từ chi ư thư nhưn, hiền vô chương thi, nhi hoặc bất cập giả, vị chi hữu dã. (1)

Tam tài chương đệ thất.

1. Táng từ viết: Thuận tai, biểu chi đại dã! — 2. Từ viết: Phưu hiền, thuận chi kính dã, địa chi nghĩa dã, dân chi hạnh dã. Thuận địa chi kính, nhi dân thị tác chi. Tấn thiên chi minh, nhưn địa chi lợi, dĩ thuận thiên hạ. Thị dĩ kỳ giáo bất tác nhi thành, kỳ chính bất nghiêm nhi trị. Tiên vương kiên giáo chi khả dĩ hóa dân dã; thị cô tiên chi dĩ bác ái, nhi dân mạc dĩ kỳ thân; trấn chi dĩ đức nghĩa, nhi dân hưng hạnh; tiên chi dĩ kính nhượng, nhi dân bất tranh; đạo chi dĩ lễ nhạc, nhi dân hòa mục; thị chi dĩ hảo độ, nhi dân tri cảm. — 3. Thi vãn: Hích lịch sự Doãn! dân cụ nhi chiêm.

phụng sự kẻ lớn thì (được) thuận. Lòng trung lòng (thuận) chẳng dối (chẳng sai), mà phụng sự người bé trên mình; vậy sao giữ được (bổng) lòng (tu đức) vì mình và giữ (việc) mình tề tự; ấy là lòng thảo của kẻ sĩ (hàng quan như) vậy. — 2. Kinh thi rằng: Sáng ngày dậy, bang đêm ngủ, khổi (cho) nhạc (tới) người sanh (ra) người!

Bài kể thư nhưn, thư sáu.

1. Dùng theo phép trời (mùa xuân), chia theo lợi đất (thổ nghi), giữ mình, tinh (việc) dùng, dặng mà nuôi cha (nuôi) mẹ; ấy (là lòng) thảo của kẻ thứ nhưn (người thiên hạ) vậy. (Cho) nên từ vì thiên tử (con trời là vua) cho tới kẻ thứ nhưn (chúng dân), hiền không được trọn sau vẹn trước, mà lựa hoặc chẳng đến ấy, là chưa có đều đó vậy. (1)

Bắt về Trời, Đất với Người, thư bảy.

1. (Thấy) Táng từ rằng: (Lòng) thảo thì là lớn lắm! — 2. (Đức pho) từ rằng: Vả chăng lòng thảo (là lễ) thường trời (sanh) vậy, (là đức) phải nghĩa đất (sinh) vậy, (là tánh) nên dân (có) vậy. Lễ thường trời đất, mà dân (thì) phải bắt chước đó. Bắt chước sự sáng (trên) trời, cừ theo việc lợi (dưới) đất, mà em trong thiên hạ, ấy là việc mình dạy chẳng gât mà nên, việc mình trị chẳng nhạc mà yên. Các vị vua trước thấy việc dạy nó cải (lòng) dân được vậy, ấy nên lấy lòng rộng thương làm trước đó, mà dân chẳng ai bỏ sót người thân mình; lấy đức nghĩa mà bày đó, mà dân dầy (theo) hạnh (tốt); lấy lòng kính nhượng làm trước đó, mà dân chẳng tranh; lấy việc lễ nhạc (hòa nhã) đặc đó, mà dân (được) hòa (được) êm; lấy đức ưa đến ghét mà biến đó, mà dân biết (sự) cảm. — 2. Kinh thi rằng: Chối chối (thề) sự (họ) Doãn, dân đều xem người!

(1) Trịnh thị viết: Thi tự thiên tử, chung ư thư nhưn, tôn ti tuy thủ, hiền đạo đáng trị, nhi hoặc bất năng cập giả, vị chi hữu dã. — Phạm tử rõ viết: Thư nhưn dĩ dưỡng phụ mẫu vi hiền; tự sĩ dĩ thượng, tác mục bất hữu vi, sĩ dĩ thủ tề tự vi hiền, khanh đại phu dĩ thủ lòng miên vi hiền, chư hầu dĩ bảo xữ tác vi hiền, chi ư đại kinh chỉ đạo, tất tự thiên tử chi ư thư nhưn, nhiệt dã; thủ ư sự thảo, chung ư lập thân giả, hiền chi chung thi, tự thiên tử chi ư thư nhưn, hiền bất năng hữu chung hữu thi, nhi hoặc bất cập giả, vị chi hữu dã. Thiên tử bất năng hình từ hân, chư hầu bất năng bảo xữ tác, khanh đại phu bất năng thủ lòng miên, sĩ bất năng thủ tề tự, thư nhưn bất năng dưỡng phụ mẫu, vị hữu tai bất cập kỳ thân giả dã.

在上不驕、高而不危、制節謹度、滿而不溢、高而不危、所以長守貴也、滿而不溢、所以長守富也、富貴不離其身、然後能保其社稷、而和其民人、蓋諸侯之孝也、詩云、戰戰兢兢、如臨深淵、如履薄冰、

卿大夫章第四

非先王之法服、不敢服、非先王之法言、不敢道、非先王之德行、不敢行、是故非法不言、非道不行、口無擇言、身無擇行、言滿天下、無口過、行滿天下、無怨惡、三者備矣、然後能守其宗廟、蓋卿大夫之孝也、詩云、夙夜匪懈、以事一人、

士章第五

資於事父以事母、而愛同、資於事父以事君、而敬同、故母取其愛、而君取其敬、兼之者父也、故以孝事君則忠、以敬

Khai tông minh nghĩa chương đệ nhất. (1)

1. Trọng ni cư, Tăng tử thị. 2. Từ viết: Tiên vương hữu chí đức yêu đạo, dĩ thuận thiên hạ, dân dụng hiếu mục, thưng hạ vô oán. Như tri chí hử? — 3. Tăng tử tị lịch viết: Sấm bất toàn; hà túc dĩ tri chí? — 4. Từ viết: Phủ hiền, đức; chí hân dã, giáo chí sở do sanh dã. Phụng tọa; ngộ ngữ như. Thân, thể, phát, phu, thọ chí phụ mẫu, bất cảm hủy thương, hiền chí thí dã. Lập thân, hành đạo, đương thanh ư hậu thế, dĩ hiền phụ mẫu; hiền chí nhưg dã. Phủ hiền, thì ư sự thân; trung ư sự quân; chung ư lập thân. — 5. Đại nhà vào: Vô niệm nhĩ tử, duyệt tu khuyết đức. (2)

Thiên tử chương đệ nhị.

1. Từ viết: Ấi thân giả hất cảm ở ư nhơn. Kinh thân giả hất cảm mạn ư nhơn. (3) Ai klob tận ư sự thân, nhĩ đức giáo gia ư bá tánh, hình vu tứ hải, cái thiên tử chí hiền dã. — 2. Phủ hiền văn: Nhất nhơn hữu khánh, triệu dân nhĩ chí.

Chư hầu chương đệ tam.

Bài bày tích sách, tỏ nghĩa hiền, thư nhất.

1. (Đức) Trọng ni ở (không). (Thấy) Tăng tử (ngồi) hầu. — 2. (Đức Phu) từ rằng: (Lão vi) vua trước có đạo đức chí yêu (có đức lớn, có nẻo tác) mới thuận (được người trong) thiên hạ. Dân dùng (mà) hòa (mà) êm; trên dưới không oán (trách nhau). Người biết (đều) đó chăng? — 3. Thấy Tăng (đứng) tránh khỏi chiều (mà) rằng: (tới tên) Sấm chẳng (được) sáng, đã (sức) đầu mà biết (đều) đó? — 4. (Đức Phu) từ rằng: Vả (chẳng) hiền (là) gốc (dàng) đức vậy, nơi (đó mà) ra (việc) dạy vậy. Ngồi lại: Tả (cho) người (rõ). Minh, vức, tóc, da, chịu đó (cho) cha mẹ; chẳng dám (cho) hư hại; (là) đầu (việc) thảo vậy. (Làm) nên thân (phận), làm (đều) đạo (nghĩa); (bia) danh rõ tiếng nơi đời sau, cho đứng vinh hiển cha mẹ, (là) rất (việc) thảo vậy. Vả (chẳng) hiền (thì) trước (là) một phải phụng sự cha mẹ; giữa (là) hai phải phụng sự (vì) vua; sau (là) ba phải làm nên thân (phận). — 5. (Thiên) Đại nhà rằng: Chư (quần) tướng (tới) ông bà người, chín nỗi sửa (theo) đạo đức người.

Bài vì thiên tử, thư hai.

1. (Đức Phu) từ nói: Kổ thương cha mẹ chẳng dám ghét tới người (ta), kể kính cha mẹ chẳng dám dễ (dúi) tới người (ta). Thương kính hết (lòng) nơi (việc) phụng sự cha mẹ, rồi dạy (dường) đức (mới) thêm (được) nơi trăm họ, (mới) làm phép (được) cho (người ở thân trong) bốn biển. (Đó) là hiền của (vì) thiên tử vậy. — 2. (Thiên) Phủ lệnh rằng: Một người (làm đầu) có phước, (phì) cả triệu dân nhờ (người) đó.

Bài chư hầu, thư ba.

(1) Thế chương khai trương nhất kinh chỉ tông bản, hiền minh ngũ hiền chi ngữ lý. — (2) Trình thị viết: Hằng niệm tiên tổ, thuật tu kỳ đức. — (3) Chư thân viết: Thiên tử ái kỳ phụ mẫu giả, tất năng suy thế tâm dĩ ái bá tánh, bất cảm ở dã. Thiên tử kính kỳ phụ mẫu giả, tất năng suy thế tâm dĩ kính bá tánh, bất cảm mạn dã.

開宗明義章第一

仲尼居、曾子侍。子曰：先王有至德要道，以順天下，民用和睦，上下無怨。女知之乎？曾子避席曰：參不敏，何足以知之？子曰：夫孝，德之本也，教之所由生也。復坐。吾語女：身體髮膚，受之父母，不敢毀傷，孝之始也；立身行道，揚名於後世，以顯父母，孝之終也。夫孝，始於事親，中於事君，終於立身。大雅云：無念爾祖，聿修厥德。

天子章第二

子曰：愛親者，不敢惡於人；敬親者，不敢慢於人。愛敬盡於事親，而德教加於百姓，刑于四海，蓋天子之孝也。甫刑云：一人有慶，兆民賴之。

諸侯章第三

嘉定省

孝經傳義

南圻統理座西職通事

世載張明記撰

嘉定省

孝經傳義

南圻統理座西職通事
世載張明記撰